

UDC 378.016:811.161.2]-057.87-054.6

DOI: <https://doi.org/10.31470/2415-3729-2020-11-159-174>

The Ukrainian language communicative competence formation of foreign students based on the student-centered approach (in the process of teaching Ukrainian as a foreign language)

Liudmyla Ovsiienko

Doctor of Sciences in Pedagogy, Associate Professor,
Department of Ukrainian Language,
Institute of Philology of Borys Grinchenko Kyiv University
✉ 13-B, Marshala Tymoshenko Str., Kyiv, Ukraine, 04053
E-mail: l.ovsienko@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8450-7305

Date of receipt of the article: April 10, 2020
Article accepted for publication: June 01, 2020

Формування українськомовної комунікативної компетентності студентів-іноземців на засадах студентоцентрованого підходу (у процесі навчання української мови як іноземної)

Людмила Миколаївна Овсієнко

доктор педагогічних наук, доцент,
кафедра української мови,
Інституту філології Київського університету імені Бориса
Грінченка
✉ вул. Тимошенка 13-Б, Київ, Україна, 04053

Дата надходження статті: 10 квітня 2020 р.
Стаття прийнята до друку: 01 червня 2020 р.

Abstract

The article aims to offer a student-centered system of work on the communicative competence formation of foreign students in the process of

teaching Ukrainian. The author implements it with the help of theoretical (analysis, synthesis and generalization of scientific knowledge to find out the main factors of the Ukrainian language communicative competence formation of foreign students), empirical (author's own observations on the educational process) and statistical **methods** (analysis of foreign students' poll results).

Main results and conclusions. The article suggests the system of work on forming the foreign students' communicative competence based on the student-centered approach in the process of teaching Ukrainian. The author submits that a number of factors contribute to the foreign students' effective education and their communicative competence formation, among which she highlights the following: sociocultural adaptation, individual characteristics of the person, direct communicative interaction with teachers and students. These factors convince that the educational process of foreign-language communicators should be based on the student-centered approach and should be carried out in stages. Each of the stages has a certain system of work, a corresponding set of methods and techniques. For example, at the adaptive-propaedeutic and motivational-stimulating stages of foreign speakers communicative competence formation it is recommended to apply the oral method of Herald Palmer and the audiovisual method; at the third stage, it is necessary to implement the method of exercises (pre-communicative, communicative-situational, post-communicative, etc.), imitative, situational-communicative and communicative-game methods; at the production-creative stage it is possible to organize work by means of discussion, text-translation and project methods; the reflection-evaluation stage is provided by the methods of free conversation and reflection. Each method has a number of techniques, which are implemented in the exercises.

Our proposed methods and techniques for the foreign students' communicative competence formation in classes of Ukrainian as a foreign language are effective, but they are tentative and can be improved. There is no doubt that this issue requires further research, so we will continue to work in this direction and its results will be highlighted in the next articles.

Key words: communicative competence, foreign students, student-centered approach, factors, stages, methods, techniques, exercises.

References

1. Ovsiienko, L. (2020). Quality education and science as a basic component of ensuring the state sustainable development. *Education for achieving sustainable development*. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology.

2. Ovsiienko, L. (2020). The influence of general european trends on a multilingual studying in Germany. *Research and Innovation* : Collection of scientific articles. Yunona Publishing, New York, USA.

3. Pet'ko, L., Popova, L., Kulyk, O., Kardash, L., Ovsiienko, L., Denysiuk, I., Proskurniak, O. (2020). Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *Journal of Entrepreneurship Education (JEE)*. USA.

Вступ

Прагнення України бути повноправною державою Європейського Союзу зумовило прийняття програми сталого розвитку, що наразі активно впроваджується у світі, та здійснення імплементації глобальних Цілей його у Стратегію власного збалансованого соціально-еколого-економічного поступу країни. За цією програмою суспільство має активно розвиватися в усіх напрямках без шкоди наступним поколінням. І вкотре наголосимо, що, аби забезпечити розвиток усіх галузей, необхідні відповідні фахівці з універсальними вміннями, навичками й компетентностями (Ovsiienko, 2020; Pet'ko, Popova, Kulyk, Kardash, Ovsiienko, Denysiuk, Proskurniak, 2020). Так, сучасний професіонал повинен уміти «комплексно вирішувати складні завдання, мати критичне мислення, бути креативним, володіти навичками координації і взаємодії, вміти керувати емоціями (застосовувати емоційний інтелект), мати здатність миттєво «перемикатися» з однієї думки на іншу, обмірковувати кілька речей одночасно та швидко і якісно приймати рішення, орієнтуватися на споживача та вміти застосовувати сучасні сервіси (SOA)» (Ovsiienko, 2020: 198). Ці вміння,

навички й здатності є складниками комунікативної компетентності, яка на думку міжнародних компаній-стейкхолдерів (Forbes, Microsoft та ін.), є найголовнішою (Там само). Тому проблема формування її у майбутніх фахівців різних галузей наразі загострилася, як ніколи. А якщо мова йде про громадян інших країн, які планують реалізувати себе в нашій державі і для цього вивчають українську мову, то її актуальність є беззаперечною, а складність вирішення набуває значно більших масштабів.

Ми переконані в тому, що процес формування українськомовної комунікативної компетентності іноземних студентів потребує оновлення, зокрема розроблення студентоцентризованих практико орієнтованих методик, які б сприяли організації якісного, ефективного й цікавого навчання. Тому виникає необхідність звернути належну увагу саме на цей аспект методики навчання української мови як іноземної, і запропонувати свої рекомендації.

Безперечно, ми не претендуємо на стовідсоткову унікальність усіх думок і рекомендацій з приводу формування українськомовної комунікативної компетентності іноземних здобувачів освіти, адже сучасна наука має певні напрацювання у цьому напрямку. Зокрема, у публікаціях З. Бакум, О. Бігич, Н. Бориско, Л. Васильєвої, О. Вдовіної, Ж. Горіної, Т. Дементьєвої, В. Дороз, Є. Іонкіної, С. Костюк, І. Кочан, Л. Кузнецової, З. Мацюк, О. Палки, О. Пальчикової, І. Ренчки, Є. Степанова, Г. Строганової, Н. Ушакової, А. Чистякової та інших науковців і дослідників зосереджено увагу на проблемах навчання української мови й мовлення студентів-іноземців, проте методика формування комунікативної компетентності потребує подальшого ретельного вивчення. Це й зумовило нашу зацікавленість означеною проблемою.

Мета публікації – запропонувати студентоцентризовану систему роботи з формування комунікативної компетентності іноземних студентів у процесі навчання української мови. Для її реалізації варто виконати такі завдання:

– з'ясувати головні чинники, що сприяють ефективному формуванню українськомовної комунікативної компетентності студентів-іноземців;

– визначити основні етапи формування означеної компетентності у студентів-іноземців та запропонувати систему роботи (методи, прийоми) на кожному з них.

Матеріал і методи досліджень

Поставлені завдання реалізуємо з допомогою таких *методів*:

– *теоретичні*: аналіз, синтез й узагальнення наукових знань для з'ясування основних чинників ефективного формування українськомовної комунікативної компетентності іноземних студентів;

– *емпіричні*: власні спостереження за освітнім процесом;

– *статистичні*: аналіз показників опитування студентів-іноземців.

Результати дослідження та обговорення їх

Інтеграційні та глобалізаційні процеси, що відбуваються в усьому світі, вплинули на бажання людства отримувати якісну і матеріально доступну освіту. Тому наразі з-поміж сучасної молоді набув актуальності й популярності проект «Освіта без кордонів». Україна вже багато років надає освітні послуги іноземним громадянам, однак нині постало питання підвищення рівня якості їх. Європейській спільноті, й суспільству загалом, необхідні висококваліфіковані спеціалісти з універсальними (soft skills) компетентностями, основою яких є комунікативна.

Закономірно, що навчання в українських ЗВО вимагає від громадян інших держав не лише знання нашої мови, а й уміння комунікувати нею. Це сприятиме швидкому адаптуванню їх у соціумі та позитивно вплине на результат освітнього процесу. Формувати українськомовну комунікативну компетентність іноземця можна під час вивчення всіх освітніх компонентів програми, однак першочергово це варто робити на заняттях з мови. Відразу постає питання: які ж чинники сприяють ефективному формуванню означеної компетентності у студентів-іноземців?

Почнемо з того, що, як би гостинно не зустрічала Україна іноземців, для них вона НЕ є рідною. І скільки б ми не говорили про доброзичливість нашої нації, це не зменшило проблем адаптації гро-

мадян інших держав. Тому, ми переконані, що першим і основним чинником, який сприяє ефективному навчанню студентів-іномовців і формуванню в них комунікативної компетентності є **соціокультурна адаптація**. Результати опитування студентів-іноземців засвідчили, що більшість їх (82 %) швидко адаптуються у нашій країні, проте це не ідеальний показник. Варто розуміти, що важливу роль у цьому процесі відіграє рівень підтримки рідних, друзів, однокурсників, викладачів, керівництва ЗВО і навіть звичайних громадян. Не слід відкидати й такий чинник, як **індивідуальні особливості людини**: вік, стать, риси характеру, стан здоров'я та ін. Адже саме від них залежить, чи буде у студента бажання і потенціал навчатися. І чи не найважливішим чинником є **безпосередня комунікативна взаємодія з викладачами і студентами**. Лише у процесі спілкування з носіями мови можна вивчити її й комунікувати в побуті та професійній діяльності. А як свідчать результати опитування іноземних студентів-першокурсників, лише 18 % із них намагаються активно спілкуватися в освітньому середовищі з українцями; 30 % респондентів роблять це вкрай рідко, за нагальної потреби; 52 % ж іноземців спілкуються лише між собою. І перепорою на шляху є саме незнання мови та невміння нею поспілкуватися.

Саме на цьому чинникові ми й зосередимо свою увагу.

Без перебільшення стверджуємо, що без постійної комунікативної взаємодії викладача зі студентами і останніх між собою, неможливе опанування української мови як іноземної. До того ж, цей процес має бути зорієнтований на особистість студента-іномовця, його потреби, інтереси і прагнення. Звідси думка про актуальність **студентоцентрованого підходу** до навчання громадян інших країн, як основи болонських реформ. За умови його впровадження змінюється роль студента – від пасивного слухача, до активного здобувача знань, компетентностей і здатностей. Змінюється й позиція викладача, який стає не просто носієм цих знань, а тьютором, і стимулює процес опанування ними. Студентоцентроване навчання спрямоване на результат, а саме на підвищення конкурентоздатності випускника-іноземця та його швидку інтеграцію у фахове життя.

Означений підхід реалізується такими принципами: активного, критичного та аналітичного навчання; індивідуалізації освітнього процесу; партнерства та взаємовідповідальності (між студентом і викладачем); багаторівневого контролю й оцінки результатів тощо.

У межах студентоцентрованого підходу є низка методів, прийомів і засобів навчання. Однак їх теж треба застосовувати доречно, адже процес навчання мови громадян інших держав і формування в них українськомовної комунікативної компетентності має свої складнощі, відповідно до етапів.

На нашу думку, процес формування означеної компетентності в інокомунікантів під час вивчення української мови передбачає такі етапи:

– адаптивно-пропедевтичний (метою якого є адаптація студентів-іноземців в українськомовному середовищі, зокрема освітньому; подолання негативного впливу рідної мови на процес оволодіння українською; доступне опанування основами української мови);

– мотиваційно-спонукальний (метою якого є формування в іноземців позитивної мотивації та бажання до цілеспрямованого навчання і роботи над формуванням українськомовної комунікативної компетентності; усвідомлення важливості комунікації з носіями мови для подальшого опанування фаховими знаннями, вміннями й навичками);

– навчально-репродуктивний (етап, що передбачає інтенсивне навчання іноземних громадян української мови та формування в них умінь сприймати і розуміти усне мовлення);

– продуктивно-творчий (на цьому етапі переважає продуктивна діяльність, адже інокомуніканти вчаться висловлювати думку та спілкуватися на різні теми: освіта, суспільно-політичне та соціокультурне життя, побут; будують невеликі власні висловлювання);

– рефлексійно-оцінний (етап, що спрямований на закріплення комунікативних умінь і навичок іномовців та здійснення ними оцінних дій щодо себе та інших студентів).

Кожному з етапів властива певна система роботи, яку ми будемо на основі студентоцентрованого підходу. Вона складається з комплексу методів і прийомів навчання, які реалізуються в системі вправ і завдань. Зауважимо, що перевагу надаємо практико орієнтованим методам і прийомам навчання, адже опанувати українську мову як іноземну та навчитися нею комунікувати можна лише під час безпосередньої активної діяльності. Добір методів зумовлений видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо).

Так, на першому та другому етапах (адаптивно-пропедевтичний, мотиваційно-спонукальний) студентам-іноземцям варто так організувати роботу, щоб вони, сприймаючи усне мовлення носіїв, більше дізналися про Україну, її народ, історію, культуру, побут, звичаї, що допоможе їм безболісно адаптуватися в нашій країні, підвищить мотивацію вивчати українську мову, спонукатиме до активної діяльності.

На цих етапах ми пропонуємо застосовувати *усний метод Герольда Пальмера*, завдання якого навчити студентів розуміти українську мову на слух, розпізнавати і правильно вимовляти звуки та звукосполучення. Адже, як засвідчує практика, активній комунікації передують тривале пасивне сприймання мови й мовлення її носіїв. Досвід переконує, що на цьому етапі навчання, який триває не один місяць, інокомуніканти мають постійно знаходитися в мовленнєвому потоці: слухати мовлення викладача, українськомовних студентів та інших носіїв мови, які беруть участь в освітньому процесі (наприклад, екскурсоводів). Означений метод передбачає рецептивні некомунікативні прийоми роботи, в основі яких лежить спостереження за мовою та часткове імітування звуків, звукосполучень і слів. Усний метод Герольда Пальмера реалізується вправами на сприймання мовлення та ідентифікацію / упізнання інтонації й окремих мовних одиниць і їх частин.

Адаптивно-пропедевтичний та мотиваційно-спонукальний етапи навчання української мови як іноземної і формування комунікативної компетентності студентів-іномовців не можуть

відбутися без *аудіативного методу*, в основі якого теж лежить сприймання і розуміння усного мовлення. Він забезпечує можливість послуговуватися українською мовою не лише в освітньому процесі, а й у повсякденні. Означений метод реалізується такими прийомами: семантизації іншомовного матеріалу, асоціативним (побудова асоціацій між звучанням і значенням) тощо. Вправи ж теж мають бути спрямовані на сприймання мовлення і на формування вміння асоціювати звук із змістом, а останній із мовленням.

На третьому, навчально-репродуктивному, етапі формування українськомовної комунікативної компетентності іноземців ми рекомендуємо застосовувати такі методи: метод вправ, імітаційний, ситуативно-комунікативний та комунікативно-ігровий. Розглянемо вплив кожного з них на означений процес.

Безперечно, *метод вправ* є одним із найефективніших, проте не варто забувати, що спочатку вони мають бути усними. Процес формування комунікативної компетентності іномовців буде сприятливим за умови застосування різних типів вправ (докомунікативних, комунікативно-ситуативних, посткомунікативних тощо), адже загальновідомо, що практична діяльність покращує результат. Так, докомунікативні вправи є так званим першим щаблем, що готує студентів до активного мовлення. Означені вправи спрямовані на вивчення мовного матеріалу принципом багаторазового відтворення. Так іномовці запам'ятовують слова, словосполучення і фрази, які є підґрунтям для подальшої роботи з формування комунікативних умінь і навичок іноземців. Комунікативно-ситуативні вправи передбачають безпосереднє формування вмінь висловлюватися і спілкуватися українською мовою у запропонованих обставинах / умовах. Важливо те, що основою для них мають бути життєві ситуації, у яких можуть опинитися інокомуніканти. Виконання такого типу вправ допоможе студентам-іноземцям вчитися розуміти ту чи ту ситуацію і знаходити шляхи її вирішення комунікативним способом, що, зрештою, й розвиває їхнє мовлення. Метою третього типу вправ (посткомунікативних) є вдосконалення свого та редагування чужого мовлення, а також рефлексія. Означені вправи сприя-

ють закріпленню й удосконаленню комунікативних умінь і навичок іномовців.

Одним із найдоцільніших на цьому етапі є також *імітаційний метод*, що передбачає наслідування готових зразків, багаторазове повторення та відтворення інформації за аналогією з вивченим. Цей метод роботи вимагає активної діяльності; тренує пам'ять і увагу, вчить правильної вимови, сприяє виробленню вмінь досконало відтворювати сприйняту на слух інформацію тощо. Йому властиві такі прийоми: запам'ятовування (лексем, фраз), відтворення за аналогією, побудова за зразком тощо. Імітаційний метод реалізується вправами, які мають на меті наслідування / відтворення щойно сприйнятої на слух інформації (слова, словосполучення, речення, фрази).

Метою *ситуативно-комунікативного методу* є навчання мовлення у спеціально створених умовах спілкування. Його застосування допомагає студенту-іноземцю зануритися в реальні ситуації й обставини, успішне вирішення яких розвиває комунікативну компетентність іномовця, уміння зіставляти зміст висловлювання із конкретною мовленнєвою ситуацією та підвищує його прагнення до подальшого активного вивчення української мови. До основних прийомів означеного методу ми зараховуємо: ситуативний, асоціативний, демонстраційний, активізації уваги, взаємоперевірки тощо. Реалізується означений метод низкою вправ, з-поміж яких варто виокремити: вирішення певної життєвої ситуації чи поставленого завдання, відтворення інформації, формулювання висловлень тощо.

Комунікативно-ігровий метод подібний до попереднього за функційними ознаками, проте основне його призначення – навчання та формування вмінь і навичок за допомогою гри. Це ніби комплекс цікавих ігрових способів діяльності викладача і студентів-іноземців, який уможлиблює ефективне опанування останніми українськомовною комунікативною компетентністю. Реалізується виокремлений нами метод прийомами комунікативно-ігрового спрямування: змагання, відгадування, перевірення, вигадкування історій,

перенесення тощо. Означені прийоми відтворюються у системі вправ, які не просто формують комунікативну компетентність іномовця, а ще й розвивають його пам'ять, увагу, творче / креативне мислення.

На четвертому, продуктивно-творчому, етапі можна організувати роботу з формування комунікативної компетентності в іноземних студентів з допомогою дискусії, текстово-перекладного та проєктного методів.

Ми переконані, що *метод дискусії* оптимізує освітній процес, робить його цікавим і пізнавальним. Застосування названого методу під час навчання української мови як іноземної дає можливість побачити індивідуальність кожного студента та розкрити його потенціал, активізувати мислення і розвивати мовлення. У дискусіях на різні теми (суспільні, побутові, освітні тощо) студенти удосконалюють комунікативні вміння, формують соціокультурну компетентність, опановують мистецтво переконання. Цей метод можна втілити за допомогою низки прийомів, з-поміж яких виокремимо: запитання-відповідь, коментування, опонування, заперечення тощо. Вправи, що реалізують означений метод і його прийоми, у своїй основі мають зв'язне висловлення.

На цьому етапі формування комунікативної компетентності іномовців доречним буде й *текстово-перекладний метод*, що ґрунтується на використанні перекладу як основного прийому в навчанні. За умови застосування цього методу, матеріал вивчають на основі текстових зразків, а вправи орієнтовані на переклад невеликих за обсягом текстів різної, цікавої й необхідної іноземцям, тематики. Варто звернути увагу, що перекладати тексти рідною мовою і навпаки для іноземців дуже складно, тому не слід зловживати такими видами діяльності.

Далі у нашій рецепції звернемо увагу ще на один метод формування комунікативної компетентності іномовців, а саме *проєктний*, основною метою якого є розвиток пізнавальної активності студентів, творчого мислення через конкретну діяльність. Працюючи з різними проєктами, особливо групами, іноземні студен-

ти не лише вчаться комунікувати, формулювати думку й висловлювати її, вони ще опановують основи дослідницької діяльності, набувають навичок раціонального використання інформаційно-комунікаційних технологій. Цей метод можна втілити низкою навчально-пізнавальних прийомів, в основі яких лежить самостійна діяльність студента (постановка проблеми, пошук, аналіз, узагальнення, презентування, доведення тощо).

Рефлексійно-оцінний етап є завершальним у запропонованій нами системі роботи. Саме на цьому освітньому відтинку відбувається закріплення комунікативних умінь і навичок студентів-іноземців та здійснення ними оцінних дій щодо інших студентів. Основними на означеному етапі є методи вільної бесіди й рефлексії.

За умови застосування методу *вільної бесіди* під час навчання української мови як іноземної студенти вчаться не лише комунікувати українською мовою без попередньої підготовки, а й переконувати свого співрозмовника, швидко знаходити аргументи, адекватно реагувати на репліки. Цей метод дає можливість іномовцю продемонструвати свої вміння і навички, а викладачеві оцінити рівень володіння ними. Прийомами, що забезпечують його реалізацію, є, зокрема: привернення уваги, зняття напруги, створення відповідної (ділової, невимушеної) атмосфери, обговорення актуального питання тощо. Звісно, вправи, які зреалізують метод вільної бесіди можуть бути лише усними, регламентованими (має бути визначено час на виконання вправи) та творчими.

Метод рефлексії є, на наше переконання, вкрай необхідним у процесі формування українськомовної комунікативної компетентності іноземців. Його варто застосовувати на завершальному етапі навчання. Це метод, який навчає думати, усвідомлювати, критично оцінювати себе й інших, робити висновки, визначати перспективи тощо. Втілити його можливо прийомами діалогізації, ініційованості, критичного бачення й аналізу та вправами, які передбачають усне обговорення / дискутування, анкетування, узагальнювальні таблиці, схеми, графіки тощо.

Ще раз наголосимо, що кожен із визначених нами етапів формування комунікативної компетентності студентів у процесі навчання української мови як іноземної забезпечується методами і прийомами, орієнтованими на особистість студента, його індивідуальні потреби, інтереси і прагнення.

Виокремлені нами методи та прийоми передбачають активну діяльність іноземного здобувача освіти і спрямовані на результат – підвищення його конкурентоздатності та швидку інтеграцію в суспільне й фахове життя.

Безперечно, методика навчання української мови як іноземної налічує дуже багато методів і прийом, які мають на меті формувати комунікативну компетентність іномовця, проте наразі не існує єдиної системи роботи в цьому напрямку. Ми не претендуємо на унікальність нашої розробки, а лише пропонуємо власне бачення такої системи. У подальших наукових розвідках ми продовжимо дослідження означеної проблеми і зосередимо увагу на сучасних засобах навчання української мови іноземних здобувачів освіти.

Висновки

Таким чином, перед студентами, які приїхали в нашу країну здобувати освіту, постає вкрай складне завдання – опанувати фах іноземною (українською) мовою, а отже навчитися нею комунікувати на професійні теми та в побуті. На наше переконання, ефективному навчанню студентів-іномовців і формуванню в них комунікативної компетентності сприяє низка чинників, з-поміж яких ми виокремлюємо такі: *соціокультурна адаптація, індивідуальні особливості людини, безпосередня комунікативна взаємодія з викладачами і студентами*. Означені чинники переконують, що освітній процес інокомунікантів має будуватися на основі *студентоцентрованого підходу* та поетапно. У процесі формування комунікативної компетентності іноземців на заняттях з української мови ми виокремлюємо п'ять основних етапів: адаптивно-пропедевтичний; мотиваційно-спонукальний; навчально-репродуктивний; продуктивно-творчий; рефлексійно-оцінний. Так, на адаптивно-пропедевтичному та мотиваційно-спонукальному

етапах формування комунікативної компетентності іномовців пропонуємо застосовувати *усний метод Герольда Пальмера (прийоми: рецептивні некомунікативні, в основі яких лежить спостереження над мовою та часткове імітування звуків, звукосполучень і слів) й аудіативний метод (прийоми: спостереження над мовними й комунікативними явищами, семантизації іншомовного матеріалу, асоціативний (побудова асоціацій між звучанням і значенням) тощо); на третьому, навчально-репродуктивному, етапі варто впроваджувати метод *вправ* (докомунікативних, комунікативно-ситуативних, посткомунікативних тощо), *імітаційний* (прийоми: запам'ятовування (лексем, фраз), відтворення за аналогією, побудова за зразком тощо), *ситуативно-комунікативний* (прийоми: ситуативний, асоціативний, демонстраційний, активізації уваги, взаємоперевірки тощо) та *комунікативно-ігровий методи* (прийоми комунікативно-ігрового спрямування: змагання, відгадування, перевтілення, вигадання історій, перенесення тощо); на продуктивно-творчому етапі можна організувати роботу з допомогою *дискусії* (прийоми: запитання-відповідь, коментування, опонування, заперечення тощо), *текстово-перекладного* (що ґрунтується на використанні перекладу як основного прийому в навчанні) та *проектного методів* (групові та індивідуальні проекти); рефлексійно-оцінний етап забезпечується методами *вільної бесіди* (прийоми: привернення уваги, зняття напруги, створення відповідної (ділової, невимушеної) атмосфери, обговорення актуального питання тощо) й *рефлексії* (прийоми: діалогізації, ініційованості, критичного бачення й аналізу).*

Запропоновані нами етапи, методи та прийоми роботи з формування комунікативної компетентності студентів-іномовців на заняттях з української мови як іноземної є орієнтовними. Безперечно, це питання потребує подальшого дослідження, тому ми продовжимо роботу в цьому напрямку і в наступних рецепціях висвітливо його результати.

Література

1. Ovsiienko Liudmyla. Quality education and science as a basic component of ensuring the state sustainable development. *Education for*

achieving sustainable development : monograph. Katowice : Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. 195–202.

2. Ovsiienko Liudmyla. The influence of general european trends on a multilingual studying in Germany. *Research and Innovation* : Collection of scientific articles. Yunona Publishing, New York, USA, 2020. 216 p. (P. 191–195).

3. Pet'ko L., Popova L., Kulyk O., Kardash L., Ovsiienko L., Denysiuk I., Proskurniak O. Web Oriented Education Course Design Model in the Entrepreneurship Education System. *Journal of Entrepreneurship Education (JEE)*. USA. 2020. Volume 23, Special Issue 1. P. 1–9.

Овсієнко Л.М.

Формування українськомовної комунікативної компетентності студентів-іноземців на засадах студентоцентрованого підходу (у процесі навчання української мови як іноземної)

Анотація

У рецепції запропоновано систему роботи з формування комунікативної компетентності студентів-іноземців на засадах студентоцентрованого підходу в процесі навчання української мови. Авторка переконує, що кожному з етапів притаманна певна система роботи, відповідний комплекс методів і прийомів. Так, на адаптивно-пропедевтичному та мотиваційно-спонукальному етапах формування комунікативної компетентності іномовців рекомендовано застосовувати *усний метод Герольда Пальмера й аудіативний метод*; на третьому етапі варто впроваджувати *метод вправ* (докомунікативних, комунікативно-ситуативних, посткомунікативних тощо), *імітаційний, ситуативно-комунікативний та комунікативно-ігровий методи*; на продуктивно-творчому етапі можна організувати роботу з допомогою *дискусії, текстово-перекладного та проєктного методів*; рефлексійно-оцінний етап забезпечується методами *вільної бесіди й рефлексії*.

Ключові слова: комунікативна компетентність, студенти-іноземці, студентоцентричний підхід, чинники, етапи, методи, прийоми, вправи.

Овсиенко Л.Н.

Формирование украиноязычной коммуникативной компетентности студентов-иностранцев на основе студентоцентричного подхода (в процессе обучения украинскому языку как иностранному)

Аннотация

В статье предложена система работы по формированию коммуникативной компетентности студентов-иностранцев на основе студентоцентричного подхода в процессе обучения украинскому языку. Автор утверждает, что каждому из этапов присуща определенная система работы, соответствующий комплекс методов и приемов. Так, на адаптивно-пропедевтическом и мотивационно-побудительном этапах формирования коммуникативной компетентности иноязычных студентов рекомендуется применять *устный метод Герольда Пальмера* и *аудиативный метод*; на третьем этапе следует внедрять *метод упражнений, имитационный, ситуативно-коммуникативный и коммуникативно-игровой методы*; на продуктивно-творческом этапе можно организовать работу с помощью *дискуссии, текстово-переводного и проектного методов*; рефлексивно-оценочный этап обеспечивается *методами свободной беседы и рефлексии*.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, студенты-иностранцы, студентоцентричный подход, факторы, этапы, методы, приемы, упражнения.